

Handläggare
Erika Isaksson
Telefon: 08-50833597

Till
Utbildningsnämnden
2024-10-24

Motion om Skolfrid

Remiss från kommunstyrelsen, KS 2024/543

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Motion om Skolfrid” av Jan Jönsson (L) till utbildningsnämnden för yttrande. I motionen presenteras programmet ”Skolfrid” samt ett uppdrag åt kommunfullmäktige att anta ett program i enlighet med ”Skolfrid”.

”Skolfrid” innebär en utvidgning av frågan om trygghet och studiero. Eleven ska vara trygg på väg till skolan, i klassrummet, på rasten och när eleven går hem från skolan. För ett upprättande av Skolfrid menar skribenten, krävs en kontinuerlig process med flera inblandade parter: lärare, skolledning, elevhälsa, elever, föräldrar, socialtjänst, polis och andra aktörer.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på samverkan mellan skola, hem, socialtjänst, polis och andra aktörer som stärker elevernas lärande och trygghet. Förvaltningen menar att många av de punkter som finns i skribentens program redan omhändertas av förvaltningen och av stadens skolor. De övriga punkterna om specifika satsningar eller modeller som skribenten vill uppdra åt skolan och professionerna ligger, anser förvaltningen vidare, inom ramen för rektors beslut om den inre organisationen och fördelning av resurser eller i lärarnas uppdrag kring lärande.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund/Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat motionen ”Motion om Skolfrid” av Jan Jönsson (L) till utbildningsnämnden för yttrande.

Programmet ”Skolfrid” syftar, enligt skribenten, till att uppnå ett bättre lärande, effektivare utnyttjande av undervisningstiden, förbättrad arbetsmiljö i skolan samt ett återupprättande av lärarprofessionen. Lärare ska fokusera på undervisning och andra professioner ska säkra det socialt förebyggande arbetet. Skolan ska vara helt fri från kränkningar och skolgårdar fria från kriminalitet och droghandel. Det är, menar skribenten, nödvändigt med en förutsägbarhet i klassrummet, vilket förutsätter förutsägbarhet i organisationen, vilket förutsätter förutsägbarhet i ledningen. Skolan är så angelägen att alla samhällsresurser ofrånkomligt måste sluta upp bakom skolan och skolans lärande uppdrag.

Skribenten menar vidare att vägarna till och från skolan ska vara trygga och upplysta. Man vill se fasta kontakter med polisen för alla högstadieskolor samt även för låg- och mellanstadieskolor i särskilt utsatta områden med behov.

För att nå en utvidgning av trygghet och studiero i skolan, krävs, enligt skribenten, en kontinuerlig process med samarbete mellan skolan, föräldrar, socialtjänst, polis och andra aktörer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med uppföljningsenheten och i samråd med stadsdelsnämnden i Järva.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 14 oktober 2024. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 16 oktober 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen vill inledningsvis påpeka att förslagen som ställs i motionen är omfattande och berör flera av stadens nämnder och förvaltningar. Förvaltningen svar är avgränsat till utbildningsnämndens verksamhetsområden.

Förslag: att Stockholms skolor inrättar studieroteam som arbetar med sena ankomster, kränkningar och andra beteendestörningar i skolmiljön.

Förvaltningen vill understryka att trygghet och studiero är ett prioriterat område inom Stockholms stads skolor och att stadens grundskolor arbetar med området på flera sätt. Arbetet sker exempelvis genom tydliga lektionsstrukturer, ledarskap i klassrummet och ett aktivt värdegrundsarbete. Många skolor arbetar med trygghetsteam och det är inte ovanligt att fritidspedagoger är

med i klassrummen för att stötta lärarna och för att i vissa fall agera på samma sätt som studieroteamen föreslås att göra.

Trivsel, trygghet, arbetsro och goda relationer är basen för ett positivt skolklimat, för sociala färdigheter, hög närvaro och goda kunskapsresultat. Förvaltningen ser positivt på att flera av stadens skolor använder evidensbaserade modeller, såsom PAX och IBIS, som stöd i sitt trygghetsarbete. IBIS, inkluderande beteendestöd i skolan, fokuserar på positiva förväntningar och strategier för att bygga relationer. PAX, som i Sverige är anpassat för lågstadiet, har fokus på självreglering och social problemlösning för att uppnå ökad trygghet och arbetsro.

Rektor ansvarar för den inre organisationen och för att fördela resurser utifrån skolans förutsättningar och verksamhetens behov, för att ge elever och personal stöd. Formerna för att främja studiero kan se olika ut eftersom behoven ser olika ut på skolorna. Förvaltningen anser därför att de aktuella förslagen fortsatt bör ligga inom ramen för rektors beslut om den inre organisationen.

Förslag: att alla stadens skolor tillhandahåller en väl fungerande och tillgänglig elevhälsa och elevhälsoteam med alla funktioner som kan arbeta förebyggande mot psykisk ohälsa, stötta lärare, och arbeta mot mobbing.

Utbildningsförvaltningens ”Program för elevhälsa” är ett stödmaterial för elevhälsan i Stockholm som syftar till att ge en gemensam plattform för elevhälsans arbete i stadens skolor och ge ett stöd till skolledare och elevhälsans professioner i arbetet med att utforma en tydlig struktur för elevhälsans arbete på respektive skola. För att ytterligare stärka och tydligare följa upp skolornas strategiska styrning av elevhälsan tar varje skola fram en årlig elevhälsoplan. I elevhälsoplanen synliggörs de olika professionerna inom elevhälsan samt de fokusområden som finns på skolan. Stadens skolor har olika utmaningar och förutsättningar, vilket innebär att varje skola behöver utforma sitt elevhälsoarbete utifrån en lokal analys.

Skolornas elevhälsoplaner utgår från Skolverkets och Socialstyrelsens *Vägledning för elevhälsa* och ska användas i det systematiska kvalitetsarbetet och bidra till att säkra alla elevers rätt till en likvärdig utbildning i en skolmiljö som främjar lärande, utveckling och hälsa. Alla stadens skolor har deltagit i utbildning för skolledare med fokus på systematiskt kvalitetsarbete inom elevhälsa.

Elevhälsa är ett prioriterat område i utbildningsnämndens verksamhetsplan, arbetet ska ha fokus på det förebyggande och hälsofrämjande perspektivet med utgångspunkt i skolans lokala behov. Perspektivet innebär att elevhälsoarbetet är ett gemensamt ansvar för all personal i skolan och att lärmiljön utvecklas för att minska behovet av individuella anpassningar och särskilt stöd.

Elevhälsan ska, utifrån skollagstiftning, omfatta samtliga professioner och präglas av ett tvärprofessionellt arbetssätt. Årligen följer förvaltningen upp omfattningen av elevhälsans bemanning på skolorna i samband med resultatdialogerna som en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Förvaltningen erbjuder all nyanställd elevhälsopersonal en tvärprofessionell introduktion utöver den professions specifika introduktionen.

Nolltolerans råder mot kränkningar i stadens skolor och skolpersonal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Sedan maj 2024 finns ett verksamhetssystem för anmälan, utredning och uppföljning av åtgärder för kränkande behandling. Systemstödet gör det enklare för skolorna att följa upp och kartlägga kränkningar som skett. Kartläggningen följs upp i den årliga planen mot kränkande behandling samt vid de trygghetsdialoger som förvaltningen varje år genomför på hälften av stadens grundskolor, med fokus på trygghetsarbetet och elevhälsa.

Förslag: utveckla mer styrda rastaktiviteter som bidrar till rörelse för barn och unga.

Det råder enligt forskningen ett starkt samband mellan en fysiskt aktiv befolkning och en god folkhälsa. Samtidigt visar flera rapporter att inaktiviteten och stillasittandet ökar såväl globalt som i Sverige. Utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendation om 60 minuter fysisk aktivitet per dag arbetar förvaltningen med inriktningen att alla elever i stadens skolor erbjuds minst 45 minuter måttlig till mer ansträngande fysisk aktivitet under skoldagen.

Flera av stadens skolor integrerar rörelse under lektionstid och erbjuder rörelseaktiviteter på raster. Förvaltningen har en centralt placerad samordnare som stödjer skolornas arbete med rörelse i skolan genom utbildningsinsatser, inspiration och nätverk. Förvaltningen håller i särskilda nätverk för rastverksamhet och anordnar varje år rastens dag. Syftet är att lyfta rasten som en viktig del i elevernas hela skoldag och uppmärksamma dess möjligheter till lärande och rörelse. Fokus ligger på organiserad och lärarledd

rastverksamhet för att öka den dagliga fysiska aktiviteten, öka tryggheten och minska konflikter.

Förslag: att fritidshemsverksamheterna utvecklas till verksamheter som på ett bättre sätt kan arbeta med samspel och sammanhållning mellan barn.

Utbildningsförvaltningen lägger stor vikt vid att stadens fritidshem ska vara likvärdiga och ha en god kvalitet. Under flera år har förvaltningen haft utvecklingen av stadens fritidshemsverksamhet som ett prioriterat område och har arbetat för att ge skolorna förutsättningar och stöd i detta arbete. Förvaltningen har en samordnare för fritidshem som stödjer skolorna i sitt utvecklingsarbete.

Det finns ett aktivt fritidshemsnätverk i staden. Ett av syftena med nätverken är att möjliggöra för en större likvärdighet mellan stadens fritidshem, därför använder man sig av samma material i samtliga nätverk och har fördjupade diskussioner runt ett gemensamt tema över hela staden. Läsåret 2023/24 var temat: *Undervisning i fritidshemmet*. Läsåret 2024/25 kommer temat att vara *Mjuka förmågor*.

Under de senaste åren har skolorna haft fokus på att säkerställa att samtliga av stadens fritidshem har personal, med rätt behörighet, som bedriver och ansvarar för undervisningen utifrån skollag och läroplan. Detta är inskrivet i och prioriterat i kompetensförsörjningsplanen. Förvaltningen fortsätter sitt arbete med att säkerställa att personal med rätt behörighet finns som ansvariga på samtliga stadens skolor.

Just nu deltar 13 av stadens fritidshem i ett forskningsprojekt som genomförs av Ifous och följs av Linneuniversitetet. Frågeställningen är hur kopplingen mellan fritidshemmets aktiviteter och elevernas måluppfyllelse ser ut samt hur man kan öka kunskapen om fritidshemmets kompletterande och kompensatoriska uppdrag.

Förslag: utveckla arbetet med fokuselever, det vill säga arbetet för bättre resultat, höjda förväntningar och ökat stöd där varje lärare, mentor eller ämneslärare väljer ut 5–10 elever att fokusera stöd- och resultatuppföljning till utifrån en kartläggning av kunskapsnivå och sociala färdigheter för samtliga elever.

Alla barn ska ges likvärdig möjlighet till utveckling och lärande i förskolan och skolan. Ökad likvärdighet och en jämlik skola är en av förvaltningens främsta prioriteringar. Fokus är på att tidigt identifiera behov och kompensera för elevers olika förutsättningar.

Alla skolor ska präglas av höga förväntningar och ett fokus på kunskapsuppdraget i syfte att öka andelen behöriga till gymnasieskolan. Förvaltningen ser att ökad måluppfyllelse och mer likvärdiga skolor nås bland annat genom utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet. Skolornas kvalitetsarbete inbegriper täta och kontinuerliga uppföljningar på elev- och gruppnivå. Undervisningens kvalitet utvecklas kontinuerligt genom att tidigt identifiera behov.

För ökad måluppfyllelse och mer likvärdiga skolor är en fortsatt övergripande prioritering att det systematiska kvalitetsarbetet ska utvecklas ytterligare både på skol- och förvaltningsnivå. Skolornas systematik behöver bygga på täta, kontinuerliga uppföljningar på elev- och gruppnivå där utgångspunkten är att tidigt identifiera behov som kontinuerligt utvecklar undervisningens kvalitet.

Förvaltningen stödjer skolorna i deras systematiska uppföljning av undervisningen och elevernas lärande på en övergripande nivå, bland annat genom gemensam struktur och analysunderlag inför resultatdialogerna. På vilket sätt, med vilken modell, som kunskapsuppföljningen genomförs bäst och lämpligast i respektive klassrum lämnar förvaltningen till lärarprofessionen att avgöra.

Särskilt begåvade elever behöver ett anpassat bemötande i skolan för att klara av sina studier så väl som möjligt och utvecklas enligt sin potential. Förvaltningen har tagit fram en handlingsplan som omfattar elever från förskoleklass till gymnasiet. Handlingsplanen handlar om utbildningsinsatser av skolans personal och åtgärder som kan sättas in för att tillmötesgå det särskilt begåvade barnets behov.

Förslag: kompetensutveckling av personal i värdegrundsarbete samt stöd till skolorna i att utveckla ett normkritiskt arbetssätt och arbeta med våldsprevention samt att skolorna får stöd i att utveckla kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, ökade kunskaper kring HBTQ-frågor samt utveckling av arbetet med jämlikhet och jämställdhet.

Normkritiskt arbete och våldsprevention är högt prioriterat såväl inom central förvaltning som på de enskilda skolorna, för att stödja skolorna i arbetet finns en centralt placerad samordnare.

Det pågår ett arbete i staden för att skapa ett sammanhållet våldspreventivt arbete. Utbildningsförvaltningen leder det arbetet i samarbete med socialförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna och kulturförvaltningen. Utbildningsförvaltningen har tagit fram en processplan för att skapa överblick över de steg som ingår för att

påbörja och nå framgång med ”Mentorer i våldsprevention” och ”Agera tillsammans”.

Förvaltningen arbetar aktivt med att stödja det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet i stadens skolor genom bland annat programmen Agera tillsammans (AT) och Mentorer i våldsprevention (MVP) samt genom skolsociala team och fysisk aktivitet under skoldagen. Detta görs i samverkan med andra aktörer och förvaltningar.

Under förra läsåret har arbetet med att utveckla föräldrträffar inom ramen för ”Agera tillsammans” fortsatt. Det är ett samarbete mellan utbildningsförvaltningen, Familjehuset i Rinkeby-Kista och skolorna i samma område. Under läsåret har sex skolor erbjudit föräldrträffar. Planering pågår för att utöka antalet skolor som ska erbjuda träffar

Vid införandet av det i läroplanen nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, genomförde staden förutom de nationella digitala utbildningarna även nätverksträffar för elevhälsans professioner. Fokus på nätverkens träffar var även kunskapshöjning om hbtqia+. I samarbete med RFSU har förvaltningen erbjudit flera kompetenshöjande insatser - bland annat två processutbildningar för personal på högstadiet, en workshop för skolkuratorer, digitala föreläsningar med fokus på samtycke, kommunikation och ökade kunskaper om hbtqia+ för lärare och skolpersonal samt riktade föreläsningar till förskoleklass och fritidshem. Ett antal av stadens skolor är antingen HBTQ-diplomerade genom att deltagit i stadens program eller certifierade genom utbildningen via RFSL.

Förslag: att fler skolsociala team ska bestå också av en föräldrarådgivare och en fältassistent för att täcka in hela barnets tid.

Skolfrånvaro är ett växande problem, det behöver finnas en tydlig samverkansinsats som fokuserar på skolfrånvaro. Samverkan mellan skola och socialtjänst har stärkts de senaste åren. Förvaltningen ser positivt på att skolfrånvaro inte längre enbart ses som ett skolproblem, att socialtjänsten tar skolfrånvaro på allt större allvar och visar angelägenhet att tillsammans arbeta för alla barns rätt till utbildning.

Förvaltningen ställer sig positiv till att socialtjänsten arbetar förebyggande och med frivilliga insatser även i lägre åldrar.

Förslag: undersök om elever som återvänder från akutskola skulle behöva särskild undervisningsgrupp när de kommer tillbaka och undersök om unga som varit placerade på institution och ska fortsätta sin skolgång om skolor får tillräcklig bakgrundsinformation.

Skolakuten tar emot elever i årskurs 6–9 som av disciplinära skäl tillfälligt behöver flyttas från hemskolan. Att omplacera elever, också tillfälligt, för att få utbildning utanför den egna skolenheten, är ett mycket ingripande beslut. Däremot menar förvaltningen att en disciplinär åtgärd som rektor fattar med stöd av 5 kap 13 § skollagen inte automatiskt innebär att eleven behöver särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp för att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, som ges med stöd av 6 kap. skollagen.

Utbildningsnämnden samarbetar nära med socialnämnden för att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med placerade barns och ungas skolgång. Arbetet sker till exempel inom ramen för SAMS (samverkan socialtjänst och skola) och *Skolsamordnare för placerade barn och unga*. Genom nationella riktlinjer förtydligas i SAMS-stödet hur arbetet med barnet och den unga ska genomföras innan, under och efter en placering med fokus på obruten skolgång. På sex av stadens stadsdelar finns tio skolsamordnare anställda inom ramen för ett treårigt socialt investeringsprojekt med syfte att intensifiera arbetet med skolgång inför, under och efter placering. Projektet utgår ifrån kunskapen om att en fungerande skolgång är den viktigaste skyddsfaktorn för gruppen placerade barn och unga. I den nya socialtjänstlagen tydliggörs socialnämndens ansvar för uppföljning för barn som placerats i familjehem, skyddat boende och eller hem för vård och boende. Sedan 2022 finns obligatorisk uppföljning för barn som placerats med stöd av LVU.

Förslag: arrangera trygghetsvandringar för skolpersonal, elever och föräldrar för att identifiera saker i den fysiska miljön som kan förbättras på skolgården och i viktiga vägar till och från skolan.

I skolornas årliga plan mot kränkande behandling ska skolan kartlägga och identifiera riskområden och säkerställa en trygg miljö för eleverna. Kartläggningen kan ske genom enkäter, samtal, trygghetsvandringar samt analys av kränkningar som skett. Planen innehåller också de insatser som krävs för att de identifierade riskområdena åtgärdas.

För skolskjuts som kommunen särskilt anordnar och som inte är av tillfällig natur gäller bland annat skolskjutsförordningen och

Trafiksäkerhetsverkets föreskrifter om skolskjutsning. Dessa författningar innehåller exempelvis bestämmelser om att på- och avstigningsplatser för skolskjutsning ska utformas så att olyckor i möjligaste mån undviks, att fordon som används vid skolskjuts ska vara utrustade på visst sätt samt om användning av bilbälte. Av föreskrifterna framgår vidare att kommunen ska se till att bestämmelserna om skolskjutsning efterlevs.

Förslag: ställ högre förväntningar på föräldrars ansvarstagande för sina barns uppförande i skolan samt utforma regelverk och riktlinjer så att föräldrar får minskade möjligheter att pressa på lärare och skolledare när det gäller klassplaceringar, provbedömningar, betygssättning och annat som är upp till professionen att avgöra.

Förvaltningen har tagit fram en stadsgemensam mall för skolornas förväntansdokument. Förväntansdokumentet blir komplett genom att den enskilda skolan formulerar egna förväntningar tillsammans med representanter för elever och vårdnadshavare. Det är förväntningar som skolorna redan har eller arbetar fram och som man ser som särskilt viktiga att lyfta fram för den enskilda skolan.

Förväntansdokumentet innehåller de förväntningar skolan har på elev respektive vårdnadshavare men även vilka förväntningar eleven och vårdnadshavaren kan ha på skolan.

Förslag: att skolvalet begränsas till bestämda sökperioder.

Det är hemkommunens skyldighet att tillhandahålla en plats i skolan för alla barn i kommunen som har rätt till utbildning och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Hemkommunen ska också informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Hemkommunens informationsskyldighet omfattar utbildning vid alla skolenheter, oavsett huvudman. Utgångspunkten är att eleven placeras på den skolenhet som vårdnadshavare önskar. Denna rättighet får dock inte gå ut över närhetsprincipen, som innebär att vårdnadshavares önskemål inte får gå före en annan elevs rätt till en placering i en skola nära hemmet.

Förvaltningen har sedan ett antal år en stadsgemensam e-tjänst, som är tillgänglig för alla huvudmän att använda, med en gemensam ansökningsperiod inför nästa läsår. Samtliga kommunala skolor och drygt hälften av de fristående skolorna i staden är idag anslutna till utbildningsförvaltningens gemensamma skolplaceringsprocess. Ansökningstiden för ordinarie antagning är mellan perioden 15 januari till 15 februari. Förutom den ordinarie ansökningsperioden finns en reservantagningsperiod senare under våren, i april – maj,

som är avsedd för elever som är nyinflyttade och elever som inte fått placering på sitt önskade val. För inflyttade under pågående läsår eller för elever som vill byta skola finns ytterligare kortare bestämda sökperioder. Förvaltningen menar att stadens gemensamma information och sökperioder är tydliga och förutsägbara för elever och vårdnadshavare.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdheten eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Peter Bragner
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Motion av Jan Jönsson (L) om Skolfrid

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2024-10-14